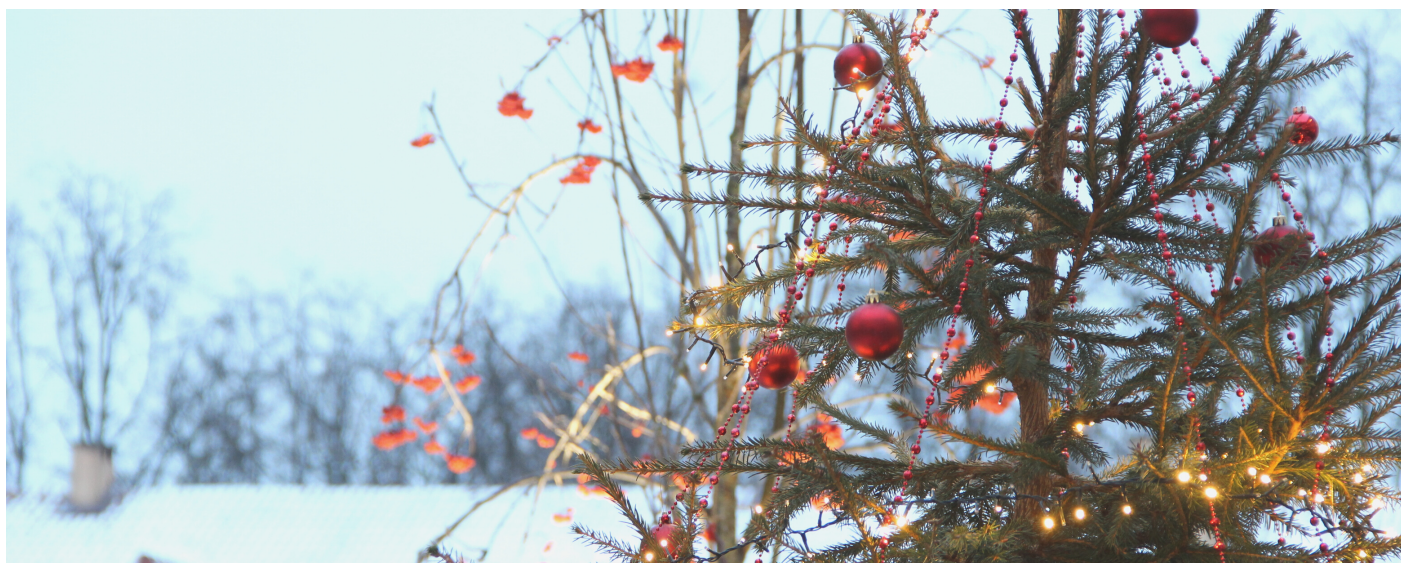

NAUJIENLAIŠKIS KRAŠTOTYRININKAMS

Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka

VILNIAUS APSKRITIES
ADOMO MICKEVIČIAUS
VIEŠOJI BIBLIOTEKA

ŠIAME NAUJIENLAIŠKYJE

Pratarmė

Kraštotyros edukacija

Rašantiems bibliotekos
metraščių

Kraštotyros darbai

Kraštotyra užsienio
bibliotekose

Atmintini metai

PRATARMĖ

Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka (VAVB), sumanusi leisti „Naujienlaiškį kraštotyrininkams“ ir pateikti informacijos apie bibliotekinę kraštotyra, šį darbą tęsia. Antrajame šio leidinuko numeryje rašome apie veiklos patirtį – apie kultūrinę edukaciją, apie kraštotyros darbus; pateikiame patarimų apie bibliotekos metraščių rašymą; apžvelgiame straipsnį iš JAV bibliotekininkų spaudos apie kraštotyrinių kolekcijų formavimą; pristatome atmintinų metų sąrašus.

2021 metams einant į pabaigą galima pasidžiaugti, kad šiemet kraštotyra bibliotekose nebuvo pamiršta – šia tema vyko seminarai, konferencija.

Balandžio 13–15 d. VAVB organizavo tarptautinio projekto „Kultūros paveldas ateičiai: atrask, dalinkis ir mokykis“ mokymus Vilniaus ir Alytaus apskričių savivaldybių viešųjų bibliotekų bei VAVB specialistams. Šie mokymai buvo tikrai vertingi, pranešimus skaitė įvairių institucijų atstovai. Labai informatyvus buvo dr. Liberto Klimkos pranešimas „Kraštotyros sąjūdis ir bibliotekos“, įdomios kitų kultūros paveldo specialistų įžvalgos, labai naudingi buvo Varėnos, Ukmergės kraštotyrininkų pasidalijimai darbo patirtimi.

Birželio 30 d. įvyko VAVB organizuotas seminaras „Kraštotyros darbo aktualinimas bibliotekose“, skirtas savivaldybių bibliotekų filialų specialistams. Pranešimus skaitė VAVB bibliografai. Temos buvo tokios: „Kraštotyra šiandienos bibliotekoje“, „Kraštotyrinės informacijos paieška bibliografinėse duomenų bazėse“, „Krašto istorija ir jos šaltiniai“, „Kraštotyrinės informacijos sklaida“. Kadangi kraštotyros darbą privalo dirbti visų savivaldybių bibliotekų filialų bibliotekininkai, tai manome, kad prasminga ir ateityje rengti mokymus filialų darbuotojams.

Lapkričio 25 d. Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešojoje bibliotekoje (ŠAVB) įvyko respublikinė mokslinė-praktinė konferencija „Quo vadis, kraštotyra?“. Joje daugiausia pateikta teorinių samprotavimų. Įdomus buvo dr. Simonos Juzėnienės ir Romos Baristaitės-Diamant (ŠAVB) pranešimas, kuriame pristatyta Šiaulių regiono bibliotekų kraštotyrinės veiklos turinio analizė.

Konferencija ŠAVB „Quo vadis, kraštotyra?“
Nuotrauka T. Pauliuščenkos

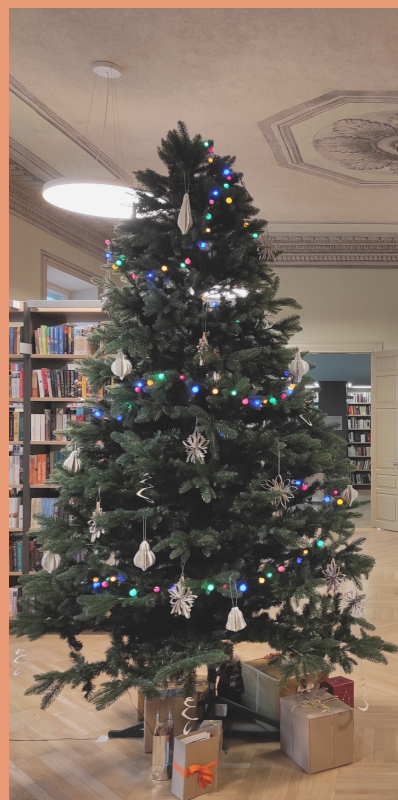
Dirbantiems kraštotyros darbą linkime kelti kvalifikaciją, gilintis į bibliotekinės kraštotyros teoriją, ieškoti naujų sukauptos informacijos sklaidos formų ir prašome dalintis savo darbo patirtimi.

Labai norėtūsi, kad leidinys „Naujienslaiškis kraštotyrininkams“ pasiektų visas regiono viešąsias bibliotekas, ypač – kaimuose esančius filialus.

Atsiliepiamus, pasiūlymus ir klausimus prašome rašyti el. paštu: bibliografai@amb.lt

Geriausią linkėjimą kraštotyrininkams!

Zita Tiukšienė,
VAVB Skaitytojų aptarnavimo centro vyriausioji bibliografė,
leidinio sudarytoja

IŠ DARBO PATIRTIES

Kraštotyros edukacija – viena iš kultūrinės edukacijos sričių

Zita Tiukšienė

VAVB vyriausioji bibliografė

Pastaraisiais metais kultūrinė edukacija yra labai aktuali tema. Edukacija – (lot. educatio) – auklėjimas, lavinimas, švietimas. Edukacija – tai daugiau nei informacija, tai tam tikra veikla. Kultūrinės edukacijos veiklos yra suprantamos kaip įvairaus tipo užsiėmimai, kurie papildo jau turimas kultūros srities žinias. Kalbant apie kultūrinę edukaciją pirmiausia turimas galvoje siekimas sudominti kultūros dalykais ir galimybė dalyvauti kultūriniame gyvenime. Patariama dėmesio centre turėti tam tikras tikslines grupes.

Pagrindinis kultūrinės edukacijos projektų tikslas – gyventojų aktyvumo skatinimas bei jų dalyvavimas kultūros, meninės kūrybos procese. Dažniausiai pasirenkamos tokios veiklos, per kurias gyventojai gali aktyviai praleisti laiką ar susipažinti su naujais dalykais, plėsti akiratį.

2021 m. Apskričių viešųjų bibliotekų asociacija yra parengusi metodinę medžiagą „Edukacinių renginių organizavimas“. Joje apibrėžiama, jog kultūros edukacija – tai atviras, pasaulėžiūrą formuojantis veiksnys, apimantis ne tik edukaciją siaurąja prasme, t. y. kaip tam tikrų kultūrinių ar meninių gebėjimų ugdymą ar profesionalų kvalifikacijos kėlimo projektus, bet ir bendrąja prasme – kaip niekada nesibaigiantį visuomenės augi(ni)mo procesą. Edukacinė veikla bibliotekoje – sistemingas ir struktūruotas mokymas ir mokymasis bibliotekos erdvėje, naudojant edukologijos moksle apibrėžtą ugdymo proceso struktūrą ir metodus, taip pat bibliotekoje saugomus išteklius ir sukauptas žinias. Edukacinė veikla bibliotekoje apima įvairias edukacijos formas: edukacinius užsiėmimus, kūrybines dirbtuves, ekskursijas su edukacija, edukacinius renginius ir pan. Edukacinės veiklos tikslas – sudaryti sąlygas įvairioms visuomenės grupėms atskleisti ir ugdyti savo kūrybinį potencialą aktyviai ir prasmingai dalyvaujant kultūroje. Edukacijų metu patariama rinktis skirtingas medžiagos pateikimo formas: rašytinę, vaizdinę, filmuotą medžiagą, praktines užduotis.

Pirmasis edukacinis renginys – susitikimas su vilniete muziejininke Natalija Klimanskiene

Iš darbo patirties rengiant kraštotyros edukacijas

Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešosios bibliotekos bibliografai populiarina sukauptą kraštotyros medžiagą taip pat ir rengdami kraštotyros pobūdžio edukacijas bei panašius renginius. Pasidalinsime savo patirtimi. Nuo 2019 m. pradžios kelis kartus metuose rengiame edukacijų suaugusiesiems gyventojams ciklą „Neužrašytos Vilnijos istorijos: prie samovaro“.

Edukacijos paprastai vyksta jaukioje, kamerinėje aplinkoje – labai gražioje, nedidelėje skaitykloje. Senovinis virdulys – samovaras – pasirinktas kaip žaismingas, nostalgiškas atributas nuotaikai sukurti. Samovaras savo ištakomis siekia senųjų graikų ir kinų civilizacijų laikus. Jo kilmė paini, iki šiol nėra žinoma, kur ir kieno jis išrastas. Rusijoje samovarai pasirodė XVIII a. pirmoje pusėje, o XIX a. jie ypač pamėgti. Samovaras – neatskiriama ir Lietuvos XIX–XX a. pradžios dvarų kasdienybės dalis.

Samovaras padeda patirti ilgų rudens, žiemos vakarų jaukumą, primena lėtojo gyvenimo būdo žavesį...

Kraštotyros edukacijų atributai

Edukacija „Neužrašytos Vilnijos istorijos: prie samovaro“ skirta suaugusiesiems, orientuojamasi į vyresnio amžiaus žmones. Edukacija susideda iš dviejų dalių – šviečiamosios ir praktinės (pasakojamosios). Teorinės dalies metu suteikiama žinių apie vadinamąją intymiąją raštiją (egodokumentus – dienoraščius, prisiminimus, laiškus, nuotraukas ir kt.), pasakojama, kaip jie turėtų būti tvarkomi ir kur kaupiami. Žinios pateikiamos neilgos (apie 15–20 min.) paskaitos forma. Paskaitoje rodomos PowerPointo skaidrės, kuriose yra įvairių egodokumentų pavyzdžių, susipažįstama su Vilniaus ir Alytaus apskričių gyventojų kraštotyrai skirta „Bičių korio“ svetaine (<https://bendruomeniukrastotyra.lt/>) – egodokumentų saugykla, peržiūrima knyga „Atminimų sodai“. Po teorinės dalies, kurios metu geriama arbata iš samovaro ir klausomasi muzikos, pakviečiamas pasakotojas. Pasakotojas jau būna pateikęs savo asmeninės raštijos dokumentų, kurie jau sudėti į „Bičių korio“ svetainę ir demonstruojami užsiėmimo metu. Į kiekvieną edukacinį renginį pasikviečiamas vis kitas pasakotojas ir pažvelgiama į Vilnijos istoriją vis kitu žvilgsniu. Edukacinio užsiėmimo dalyviai įtraukiami į pasakojimą, kai kurie patys pasidalija savo mintimis, o kiti atsiunčia egodokumentų paskui ir būna pakviečiami į kitą užsiėmimą kaip naujų istorijų pasakotojai.

Šie edukaciniai renginiai sumanyti ne tik dėl to, kad suteiktume tam tikrų žinių gyventojams, bet ir tam, kad galėtume papildyti asmeninio pobūdžio tekstais ar vaizdine medžiaga mūsų „Bičių korį“. Kadangi ne visos istorijos yra užrašytos ir prieinamos skaityti, norėtume paskatinti bendruomenės narius aktyviau dalintis asmeniniais rašytiniais šaltiniais (laiškais, dienoraščiais ir kt.), užrašyti prisiminimų, paskolinti nuotraukų.

Kadangi užsiėmimai vyksta kamerinėje erdvėje – nesiekiamo masiškumo. Paprastai susirenka apie 15-20 žmonių. Bet renginys su Gražina Drėmaite buvo toks pageidaujamas, kad nusprendėme jį rengti didesnėje (Parodų) salėje, jame apsilankė apie 50 dalyvių. Arbatos visiems užteko... Tiesa, pyragus renginiams beveik visada perkame patys, bet kartais vaišių atsineša ir edukacijos dalyviai.

2021 11 30 edukacija – susitikimas su Irena Žemaityte-Geniušiene

Atvykusiems dalijame edukacijai parengtus lankstinukus, populiarinančius bibliotekos kuruojamas kraštotyrimo duomenų bazes. Apie renginius skelbiame bibliotekoje, bibliotekos ir „Vilnijos vartų“ Facebook'o paskyroje, bibliotekos svetainėje, „Vilnijos vartų“ Naujienų skiltyje, siunčiame skelbimus į Vilniuje veikiančio Medardo Čoboto trečiojo amžiaus universitetą. Skelbimas apie būsimąjį edukacinį renginį yra svarbus tam, kad gyventojai susidomėtų ir dalyvautų edukacijoje. Pateikiame kelis skelbimų pavyzdžius.

1 skelbimo pavyzdys

2019 m. vasario 22 d. 16 val.

Kviečiame visus, mėgstančius pasakoti ar klausyti įdomių istorijų, atvykti į pirmąjį edukacijų ciklo „Neužrašytos Vilnijos istorijos“ susitikimą. Klausydami muzikos ir gurkšnodami arbatą iš samovaro, pasikalbėsime apie savo kraštą, savo miestą, čia gyvenusius, žymius ar mums asmeniškai svarbius žmones. Kiekvieno susitikimo metu stengsimės pasikviesti vis kitą pasakotoją, žvelgsime į Vilnijos istoriją vis kitomis akimis. Gaila, kad ne visos istorijos būna užrašytos ir prieinamos skaityti. Kaip tai padaryti, aptarsime pokalbio metu. Susipažinsime ir su kitais asmeninio pobūdžio dokumentais (dienoraščiais, prisiminimais, laiškais, nuotraukomis ir kt.), sužinosime, kaip jie turėtų būti tvarkomi ir kur kaupiami.

Pirmasis edukacijų ciklo „Neužrašytos Vilnijos istorijos“ susitikimas yra dedikuojamas Vilniui – tam miestui, kuris turi daug veidų, daug kultūrų, kalba įvairiomis kalbomis... Šį kartą savo istorijomis pasidalins žymaus filosofo Vosylio Sezemano (1884–1963) įdukra vilnietė muziejininkė Natalija Klimanskienė.

Ateik ir atsinešk savo istoriją!

Kviečiame registruotis el. paštu krastotyra@amb.lt arba tel. (8 5) 2622121.

2 skelbimo pavyzdys

2021 m. lapkričio 30 d. 15 val.

„Neužrašytos Vilnijos istorijos: prie samovaro“

Kviečiame klausytis prisiminimų ir dalytis jais!

Kiekvienas savo prisiminimų kertelėje saugome įdomių istorijų, lentynose dulka seni nuotraukų albumai, stalčiuose – pageltę laišakai... Prikelkime tai iš praeities, nupūskime dulkes, atsineškime į biblioteką, parodykime, pasidalinkime – tai įdomu!

Gurkšnodami arbatą iš samovaro išgirsite apie asmeninio pobūdžio raštus, pamatysite atminimų albumų, prisiminimų, laiškų, dainų sąsiuvinų vaizdų, papasakosime, į kokias informacijos saugyklas jie sugula, kaip tvarkomi.

O savo istorijomis šį kartą su mumis dalinsis senoji vilnietė Irena Žemaitytė-Geniušienė – grafikė, maestro Rimo Geniušo (1920-2012) žmona, dirigento Juliaus Geniušo ir pianisto Petro Geniušo motina, muzikų šeimos genealogijos žinovė.

Nepamirškime atsinešti ir savų istorijos liudijimų!

Lauksime!

Į renginį prašome registruotis el. paštu krastotyra@amb.lt arba tel. (85) 2622121.

Edukacinis renginys – susitikimas su restauratore Gražina Drėmaite

PATARIAME

Rašantiems bibliotekos metraštį

Nijolė Sisaitė

VAVB vyresn. bibliografė kraštotyrininkė

Anksčiau buvo labiau įprasta rašyti bibliotekų metraščius ar kronikas. Tuo rūpinosi bibliotekų administracija, tai daryti skatino Lietuvos kraštotyros draugija. Dabar šie, tikrai svarbūs, darbai dažniausiai rengiami pačių bibliotekininkų pasirinkimu. Ir rašomi jie gali būti nesilaikant metodinių nurodymų. Tačiau, prieš imantis šių darbų, turbūt neprošal paskaityti, kaip tai galėtų būti daroma.

Turint tinkamai parengtus metraščius, daug lengviau parašyti bibliotekos istoriją. Tad kaipgi galima rašyti bibliotekos metraštį, kuris yra labai vertingas darbas, atspindintis tam tikro laikotarpio bibliotekos veiklą?

Metraštis – tai bibliotekos vienų ar kelerių metų veiklos apžvalga. Jame aptariami svarbesni įvykiai, pokyčiai, iniciatyvos ir kt.

Bibliotekos metraščio medžiagą galima dėstyti pagal pagrindinius darbo barus. Rekomenduojami tokie skyriai:

Pratarmė (arba įžanga);

Bendros aprašomųjų metų tendencijos ir pagrindiniai įvykiai;

Bibliotekos informaciniai ištekliai;

Vartotojų aptarnavimas; renginiai; kraštotyra;

Bibliotekos metodinė, vadybinė ir projektinė veikla;

Asociacijos ir draugijos;

Bibliotekos personalas;

Materialinė ir ūkinė bibliotekos veikla.

Galimi ir kiti skyriai. Reikėtų pateikti aprašomųjų metų bibliografiją.

Metraštis neturėtų būti tik sausų faktų rinkinys, protokoliškai fiksuojantis metų veiklą. „Sėkmė lydi autorius, gebančius pateikti skaitymo ir skaitytojų analizę, blaiviai bei objektyviai vertinti bibliotekos įtaką kultūros plėtrai, gyvai atspindėti darbo kolektyvo gyvenimą“ (Silvija Vėlavičienė, buvusi LNB Lituanistikos skyriaus vedėja). Metraštyje galima pateikti darbuotojų minčių darbo ir kitais klausimais, pagyvinti faktus bibliotekininkų pasakojimais, įspūdžiais, paminėti žymesnius įvykius, vertingiausius įsigytus leidinius ir kt. Nereikėtų vengti atspindėti ir darbo sunkumų. Galima net turėti metraštyje skyrių „Problemos ir jų sprendimas“.

Rašant svarbu atsirinkti esminę medžiagą, kiek įmanoma sistemingiau ir logiškiau ją išdėstyti, apibendrinti ir padaryti atitinkamas išvadas, t. y., suteikti metraščiui mokslinio darbo pavidalą. Bibliotekos kolektyvo veikla turėtų būti siejama su visos šalies visuomenės bei kultūros gyvenimu.

Pratarmėje, bent jau rašant pirmąjį metraštį, galima pateikti bibliotekos istorijos apžvalgą, nurodyti darbo tikslą, šaltinius, struktūrą.

Žinoma, parengtąjį darbą reikia tinkamai apipavidalinti. Tituliniame puslapyje būtina nurodyti darbo pavadinimą, autorių (-ius) ar rengėją (-ėjus), vietą, metus. Galima pateikti bibliotekos ekslibrisą, jei jis yra. Nurodomi konsultantai, redaktoriai, recenzentai, dailininkai ar apipavidalintojai, nuotraukų autoriai, kas maketavo, išspausdino. Trumpai tariant, paminimi visi asmenys, prisidėję prie metraščio rengimo. Puslapius būtina sunumeruoti, sudaryti turinį. Galima nurodyti tiražą.

Metraštį galima papildyti įvairiais priedais. Tai nuotraukos, statistikos lentelės ar diagramos, žymesniųjų bibliotekos datų kalendorius ir kt.

Dar kelios pastabos dėl nuotraukų bei kitos iliustracinės medžiagos. Labai svarbi ir būtina yra nuotraukų metrika. Kai turime galimybę skenuoti nuotraukas, nebereikia dėti jų originalų į rengiamus kraštotyros darbus, taip pat ir metraščius. Tačiau nuotraukų originalus, bent kai kurių, gal reikėtų kaupti ir saugoti. Metraštyje prie pateikiamų nuotraukų (taip pat kitoje jų originalopusėje) reikėtų nurodyti nufotografuotus asmenis ar objektus, pažymėti, kada fotografuota, kas nuotraukos autorius. Jeigu darbas gausiai iliustruotas, pravartu sudaryti iliustracijų sąrašą.

Galima rašyti elektroninį, gausiai iliustruotą bibliotekos metraščio variantą. O tam, kad jis būtų patikimiau išsaugotas ir prieinamas besidomintiems, reikėtų jį išspausdinti keliais egzemplioriais ir įrišti.

KRAŠTOTYROS DARBAI

Varėnos viešosios bibliotekos kraštotyros darbai

Laimutė Cibulskienė

Varėnos viešosios bibliotekos skaitytojų aptarnavimo skyriaus bibliografė

Varėnos viešojoje bibliotekoje ypač daug dėmesio kraštotyrinės literatūros kaupimui ir saugojimui, naujos medžiagos rinkimui ir aplankų apie Varėnos kraštą bei kraštiečius sudarymui pradėta skirti nuo 1976 m., kai bibliotekoje buvo įsteigtas Bibliografijos, informacijos ir kraštotyros skyrius. Skyriui ilgai vadovavo Elena Glavickienė. Deja, 2021 m. skyrius panaikintas. Šiuo metu kraštotyros darbą dirba viena bibliografė, priklausanti Skaitytojų aptarnavimo skyriui.

Šiame straipsnyje apžvelgiami svarbesni kraštotyros darbai, parengti Varėnos bibliografių.

Varėnos kraštas davė Lietuvai daug žymių žmonių. Todėl ypač svarbia bibliotekos kraštotyros darbo misija laikome teikti visuomenei išsamią informaciją apie savo krašto žymius žmones. Taip atsirado informacinis leidinys „Įžymių žmonių, kilusių iš Varėnos rajono, sąvadas“. Šis darbas pradėtas rengti 1995 m., jį sudarė 70 personalijų. 1999 m. jis buvo papildytas dar 48 personalijomis. Sąvadą sudaro trys dalys: Biobibliografinė kronika, Datų kalendorius ir Pavardžių rodyklė. Dabar šis darbas yra perkeltas į bibliotekos interneto svetainės kraštotyros rubriką „Įžymūs kraštiečiai“.

Surinkti duomenys apie kraštiečius buvo panaudoti išleidžiant enciklopedinį biografijų žinyną, skirtą Varėnos kraštui „Kas yra kas Lietuvoje. Kraštiečiai. Varėna“ (2009). Remiantis Sąvadu 2007 m. buvo suorganizuota mokslininkų, kilusių iš Varėnos krašto, mokslinė konferencija. Ji buvo skirta merkiniškio, akademiko Aleksandro Čyro (1927–2001) 80-mečiui paminėti. Įžymių žmonių sąvadas buvo papildytas kraštotyros darbu „Varėnos krašto literatai: biobibliografinis žodynas“ (1999–2000). Žodynas sudarytas dedant informaciją rašytojų pavardžių abėcėlės tvarka. Pateikiama kiekvieno jų trumpa biografija, kurioje pristatoma kūrybinė veikla. Bibliografinę dalį sudaro du pagrindiniai skyriai. Pirmajame suregistruoti rašytojo kūriniai bei jų vertimai, antrajame – literatūra apie autorių, jo kūrybą. Į žodyną įtrauktas 21 rašytojas ir literatūros kritikas.

Šių abiejų aprašytų darbų tęsinys – kraštotyros darbas „Jie išgarsino mūsų kraštą“ (2010). Parengti segtuvai, literatūros sąrašai bei parašyti straipsniai į spaudą apie žmones, kurie nėra kilę iš Varėnos rajono, tačiau savo darbais ir veikla prisidėjo prie Varėnos krašto pažinimo, išgarsino jį ne tik Lietuvoje, bet ir pasaulyje. Varėnos kraštą pamėgo etnologai, archeologai, liaudies architektūros tyrinėtojai, gamtininkai. Varėnos krašto žmones, gamtą fiksavo garsūs fotografai, eiles skyrė poetai. Caro valdžios laikais ir lenkų okupacijos metais švietėjišką veiklą atliko dvasininkai, kovodami už gimtąją kalbą bažnyčiose ir mokyklose, knygnešiai. Varėniškiai gali didžiuotis įvairiausių profesijų asmenybėmis, kurios savo veikla padėjo plačiajai visuomenei pažinti mūsų krašto istoriją, kultūrą, etnografiją. Aprėpti visus, prisidėjusius prie Varėnos krašto pažinimo, išgarsinimo nebuvo paprasta. Todėl norisi šį darbą tęsti ir tęsti.

2018 m., minint Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmetį, buvo vykdoma iniciatyva „Renkame Varėnos kraštui nusipelnusių žmonių šimtuką“. Bibliotekos interneto svetainėje, bibliotekos Facebook'o paskyroje bei rajoninėje spaudoje skelbėme informaciją apie Varėnos kraštui nusipelnčius žmones. Dalyvauti šioje iniciatyvoje bei siūlyti kandidatus į šimtuką buvo kviečiama visa Varėnos rajono visuomenė. Iniciatyvos vykdymo eigoje iš viso bibliotekos interneto svetainėje ir Fb buvo paskelbta informacija apie 142 kandidatus.

Didžiausias mūsų parengtas kraštotyros darbas – knyga „Juozas Dringelis“ (2018), kurią išleido Lietuvos Nepriklausomybės Akto Signatarų klubas. Kadangi viena iš mūsų veiklos sričių yra rinkti medžiagą apie žymius kraštiečius, todėl jau turėjome parengtą segtuvą „Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras Juozas Dringelis (1935–2015) spaudoje“, kur pateiktos paties J. Dringelio bei spaudoje skelbtų straipsnių apie jį kopijos. Taip pat sudarėme bibliografiją, supažindinančią su J. Dringelio biografija, jo straipsniais bei literatūra apie jį. 2018 m. parengėme signataro Juozo Dringelio veiklą pristatančią edukacinę programą (skaidres, bibliografiją, straipsnių kopijas).

Varėnos rajonas pasižymi ir unikalia gamta, senąja kaimų architektūra, turtinga istorija. Atsižvelgiant į skaitytojų užklaudas, 2000 m. pradėjome rengti enciklopedinio pobūdžio darbą „Varėnos krašto pažinimo šaltiniai“. Jame trumpai, bet išsamiai aprašėme žymias rajono vietas, paminklus, muziejus. Prie kiekvieno aprašomo objekto pridėjome nuotraukų, specialiai darytų šiam darbui bei literatūros sąrašus apie tą objektą. Būtent literatūros sąrašai pagelbėjo daugeliui studentų, rašančių kursinius bei diplominius darbus.

Daug gražių padavimų ir legendų yra sukurta apie Varėnos kraštą. Iš kur kilęs Varėnos, Valkininkų, Perlojos pavadinimas? Kodėl akmenys vadinami nuotakos, laumės, raganos akmenimis?

Atsakymus į šiuos ir kitus klausimus bandėme pateikti kraštotyros darbe „Varėnos rajonas padavimuose ir legendose“. Jame skelbiami tekstai iš leidinių: „Ežeras ant milžino delno“, „Kai milžinai gyveno“, „Žemės atmintis“ ir iš kitų, taip pat ir iš periodikos. Pateikiamas ir literatūros sąrašas. Surinkta medžiaga buvo panaudota kuriant Varėnos miesto padavimų ir legendų parką.

Domimės ir savo bibliotekos istorija. 2007 m. Varėnos biblioteka minėjo savo veiklos 60-metį. Šios sukakties proga buvo parengtas kraštotyros darbas „Varėnos rajono bibliotekos spaudoje“. Rengiant šį darbą buvo peržiūrėti visi bibliotekoje turimi rajoninių laikraščių numeriai, parengti straipsnių bibliografiniai aprašai bei padarytos tų straipsnių kopijos. Parengti kopijų segtuvai, medžiaga suskirstyta dešimtmečiais. Remiantis surinkta medžiaga buvo parengtas straipsnių ciklas „Varėnos rajono bibliotekos spaudoje 1947–2007 metais“. 2017 m. – Varėnos viešosios bibliotekos įsteigimo 70-mečiui paminėti – parengėme skaidres ir teatralizuotą pasirodymą „Baltasis ir Juodasis metraštininkai apie bibliotekos istoriją: pusiau rimtai, pusiau juokais bibliotekos istorija Baltojo ir Juodojo metraštininko akimis“. Minėjome pagrindinius bibliotekos gyvavimo faktus, skaidrėse demonstravome nuotraukas.

„Varėnos viešajai bibliotekai – 70: Baltasis ir Juodasis metraštininkai apie bibliotekos istoriją“. Baltasis metraštininkas – Laimutė Cibulskienė, o Juodasis – Elena Glavickienė. 2017 m. Nuotrauka iš Varėnos RSVB archyvo

Teatralizuotas pasirodymas „Baltasis ir Juodasis metraštininkai apie bibliotekos istoriją: pusiau rimtai, pusiau juokais bibliotekos istorija Baltojo ir Juodojo metraštininko akimis“.

2009 m., minint Lietuvos vardo tūkstantmetį, sumanyta parengti Varėnos krašto kroniką „Varėnos kraštas: datos, įvykiai, faktai, žmonės“. Duomenys surinkti iš enciklopedijų, žinybų ir kitų patikimų šaltinių. Prie kiekvieno fakto nurodytas informacijos šaltinis. Ši darbą publikavo rajono spauda, jis buvo paskelbtas bibliotekos interneto svetainėje. Šis kraštotyros darbas buvo naudingas sudarant leidinį „Varėnos krašto dienoraščiai“ (2019).

2012 m. Varėnos miestas šventė 150 metų jubiliejų. Renginiai vyko visus metus. Buvo parengtas kraštotyros darbas „Varėnos miesto kronika: datos, įvykiai, faktai“, sudarytas segtuvas „Varėnai 150 metų“ ir parengtas straipsnių ciklas „Varėnos istorija spaudos puslapiuose“. Kronika prasideda 1862 m. rugsėjo 5 diena – Varėnos miesto įkūrimo data. Tą dieną į Varėnos geležinkelio stotį atvažiavo pirmasis traukinys. Toliau chronologine tvarka išdėstėme svarbiausius Varėnos miesto įvykius, Varėnos mieste gimusių žmonių gimimo datas. Miesto kroniką papildė sudarytas straipsnių kopijų segtuvas „Varėnai 150 metų“. Darbą užbaigėme straipsnių ciklu „Varėnos istorija spaudos puslapiuose“. Straipsniuose apžvelgėme įvairius leidinius bei periodinės spaudos straipsnius, kuriuose rašoma apie vieną ar kitą Varėnos miesto kūrimosi laikotarpį, istorinius įvykius, herbo sukūrimą ir kt.

Tęsiant pasakojimą apie darbus, skirtus Varėnos miesto arba Varėnos rajono istorijai, norisi paminėti kraštotyros darbą „Varėnos rajono gyvenimo atspindžiai leidiniuose „Vilniaus rytojus“ ir „Jaunimo draugas“. Tyrinėta, kas apie mūsų rajoną buvo rašoma dviejuose lenkų okupacijos metais (1919–1939) leistuose periodiniuose leidiniuose. Šie leidiniai pasirinkti vadovaujantis tam tikrais kriterijais. Remiantis surinkta medžiaga parengtas straipsnis spaudai ir surinktos publikacijų kopijos į segtuvą apie tai, kaip buvo minima Vasario 16-oji Varėnos krašte lenkų okupacijos metais.

Nepublikuotais kraštotyros darbais naudojasi moksleiviai, studentai ir daugelis kitų. Remdamiesi parengtais kraštotyros darbais, skaitėme paskaitas Trečiojo amžiaus universiteto lankytojams, kaimo bibliotekų skaitytojams, rengėme viktorinas-konkursus ir kt.

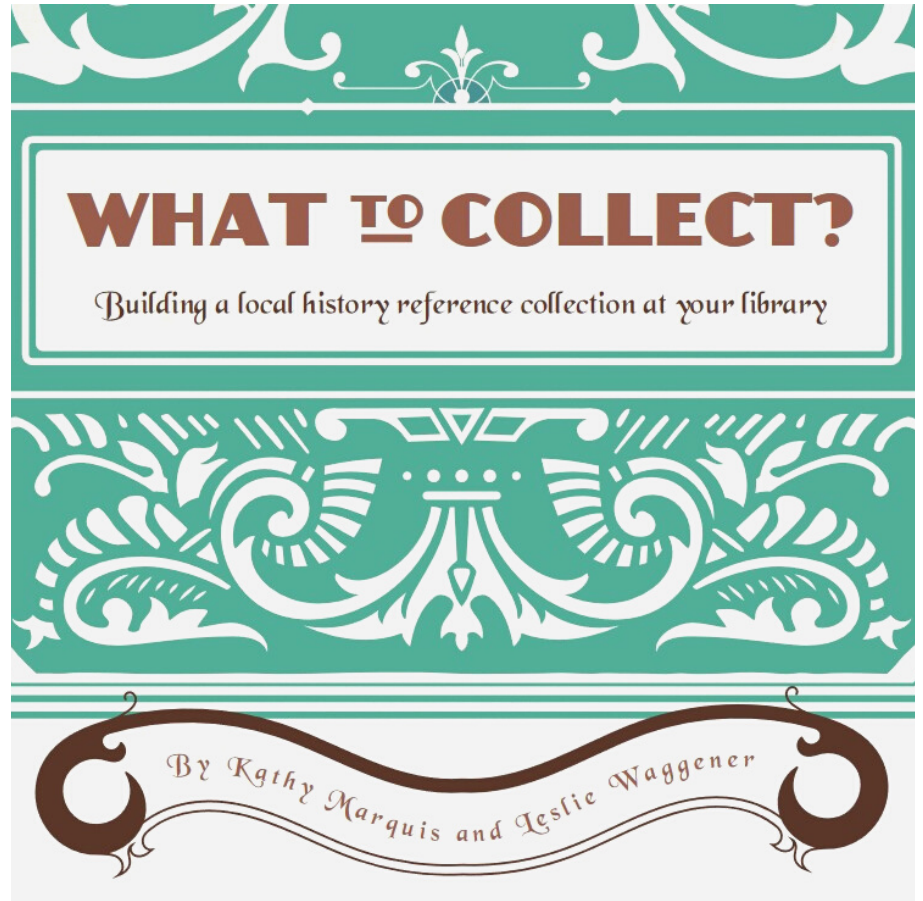
Knygos „Juozas Dringelis“ pristatymas Varėnos viešojoje bibliotekoje: S. Pečeliūnas, B. Valionytė, R.R. Survila, L. Cibulskienė, V. Dringelienė, E. Glavickienė, A. Kašėta. 2018 m. Nuotrauka iš Varėnos RSVB archyvo

KRAŠTOTYRA UŽSIENIO BIBLIOTEKOSE

Kraštotyros kolekcijų kūrimas JAV bibliotekose

JAV bibliotekininkams skirtame leidinyje „American Libraries“ (2015, liepos 1) spausdinamas straipsnis apie kraštotyrinių kolekcijų formavimą „Kokią medžiagą rinkti?“ (What to collect?). Straipsnio autorės – Kathy Marquis (bibliotekininkė iš Vajomingo valstijos Albano apskrities viešosios bibliotekos) ir Leslie Waggener (archyvarė iš Simpsono instituto Amerikos paveldo centro Vajomingo universitete Laramyje). Autorės pagrindinį dėmesį skiria spausdintinės kraštotyrinės medžiagos rinkimui. Būtent tokios informacijos rinkimas kraštotyros tikslais yra labiausiai paplitęs JAV. Neabejotina, kad JAV vykdomos kraštotyrinės veiklos ypatumus nulemia šios šalies istorinis ir kultūrinis kontekstas.

Siūlome paskaityti straipsnio santrauką (visą straipsnį galima rasti EBSCO duomenų bazėje).

Nuo ko pradėti?

Yra keletas esminių faktorių, kurie nulemia, kokia kraštotyrinė medžiaga (tipai / formos, tematika) turėtų būti renkama konkrečioje bibliotekoje. Tai esami bibliotekos vartotojai ir jų poreikiai; erdvės, skirtos kraštotyrinės medžiagos kaupimui / eksponavimui; ištekliai, skirti kraštotyrinei veiklai.

Kalbant apie publikuotos kraštotyrinės medžiagos rinkimą, JAV bibliotekose dažniausiai yra renkama ši informacija: vietovių aprašymai, atlasai ir žemėlapiai, vietovių ir regionų istoriniai dokumentai, video / audio įrašai, organizacijų istorinė medžiaga, gyventojų surašymų duomenys, medžiaga apie vietinę pramonę, bažnyčių istoriniai dokumentai, vietos rašytojų publikuoti darbai, vietovių gidai, vietos laikraščiai, žurnalai ir kiti periodiniai leidiniai, vietos verslo ir kitų organizacijų žinynai, straipsniai apie vietos institucijas ir kt. Nebūtina rinkti ir kaupti visko, kas išvardinta aukščiau. Bibliotekos turi įsivertinti esamas sąlygas ir išteklius ir nusistatyti tam tikras / konkrečias kraštotyros darbo kryptis.

Kita kraštotyrinė medžiaga

Gali būti renkama ir saugoma ir kitokia kraštotyrinė medžiaga: periodinių leidinių straipsnių apie bibliotekos aptarnaujamą teritoriją ir jos bendruomenę iškarpų kopijos; užrašytos ar kitokia forma išsaugotos (video / audio įrašai) papasakotos vietos žmonių istorijos; spausdintos reklamos ir kiti panašūs leidiniai (lipdukai, skelbimai, plakatai, afišos ir renginių programos, lankstinukai ir brošiūros).

Tinkamam tokios kraštotyrinės medžiagos kaupimui ir saugojimui reikėtų turėti papildomus išteklius – darbuotojų ir materialinius (segtuvai, dėžės, atskiros lentynos ar stalčiai ir kt.).

Kaip rinkti kraštotyrinę medžiagą?

Paprastai bibliotekose jau būna sukaupta tam tikros kraštotyrinės medžiagos. Tokiu atveju, formuojant atskirą kraštotyrinės medžiagos kolekciją, reikėtų visus kraštotyrine tematika sukauptus dokumentus ir kt. medžiagą sukomplektuoti vienoje vietoje. Taip pat galima sukurti ir atskirą elektroninių išteklių kraštotyros tema skaitmeninę kolekciją.

Jeigu yra poreikis įsigyti naujų dokumentų kraštotyros tema, ir bibliotekos kraštotyrininkai nėra atsakingi už dokumentų pirkimus, tuomet reikėtų sudaryti kraštotyros dokumentų ir kitos medžiagos, kurią būtina įsigyti, sąrašą ir jį pateikti fondo komplektavimo / pirkimų organizavimo struktūrinių padalinių darbuotojams.

Be pirkimų, galimi ir kiti kraštotyrinės medžiagos įsigijimo būdai – suderinus su autoriais, leidyklomis gauti spausdintos kraštotyrinės medžiagos kopijas; pasiūlius reklaminės kraštotyrinės medžiagos (skelbimų, plakatų, afišų, renginių programų ir kt.), skelbimą / publikavimą bibliotekos svetainėje arba jos eksponavimą spausdinta forma bibliotekos erdvėse, gauti iš įvairių organizacijų reklaminę kraštotyrinę medžiagą. Galimi ir susitarimai dėl kraštotyrinės medžiagos bibliotekai dovanojimo.

Kokios medžiagos

nerekomenduojama rinkti?

Kalbant apie tai, kokios kraštotyrinės medžiagos bibliotekoms nerekomenduojama rinkti, turima galvoje tokia medžiaga, kuri tradiciškai yra kaupiama ir saugojama archyvuose ar muziejuose. Priežastis – paprasta.

Archyvuose ar muziejuose saugoma medžiaga reikalauja papildomų išteklių – specifinių laikymo sąlygų, papildomų žmogiškųjų ir finansinių resursų, kuriais bibliotekos paprastai nedisponuoja. Autorės nerekomenduoja bibliotekose rinkti įstaigų darbo dokumentų, asmeninių dokumentų, fotografijų, iškarpų, artefaktų.

Iš anglų kalbos vertė Daiva Kiminaitė (VAVB)

ATMINTINI METAI

Lietuvos Respublikos Seimas ir Lietuvos Respublikos kultūros ministerija paskelbė 2022 m. atmintinų / minėtinų metų sąrašus.

1. Lietuvos Respublikos Seimo paskelbti atmintini metai:

Lietuvos karaimų metai;
Savanorystės metai;
Lietuvos krepšinio šimtmečio metai;
„Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ metai;
Lietuvos jaunimo metai;
Jono Meko metai;
Sūduvos metai;
Pranciškaus Skorinos metai;
Lietuvos universitetų metai;
Gyvūnų gerovės metai;
Monsinjoro Kazimiero Vasiliausko metai;
Lietuvos Valstybės Konstitucijos metai;
Romo Kalantos metai;
Ievos Simonaitytės metai.

2. Lietuvos Respublikos Kultūros ministerijos rekomenduojamas 2022 metais minėtinų Lietuvai reikšmingų įvykių (reiškinių) ir nusipelnusių asmenybių sukakčių sąrašas

Istorinis įvykis:

500 metų, kai LDK teritorijoje išspausdinta pirmoji knyga: Vilniuje įkurta pirmoji spaustuvė ir 1522 metais išspausdinta pirmoji knyga – Pranciškaus Skorinos Mažoji kelionių knygelė;
100 metų, kai priimta Lietuvos Respublikos konstitucija: Priimta 1922 m. rugpjūčio 6 d.; Lietuvos universitetui 100 metų: Įkurtas Kaune 1922 m. vasario 16 d.; Lietuvos žemės reformai 100 metų: Steigiamasis Seimas priėmė Žemės reformos įstatymą 1922 m. vasario 15 d.

Asmenybės jubiliejus:

Jurgio Gaižausko (1922–2009) 100-osios gimimo metinės.

Leidinį sudarė
Leidinį redagavo
Dizainas

Zita Tiukšienė
Nijolė Sisaitė
Mindaugas Masaitis

VILNIAUS APSKRITIES
ADOMO MICKEVIČIAUS
VIEŠOJI BIBLIOTEKA